

KAJ JE DOLŽNOST VSAKEGA POŠTENEGA SLOVENCA

OB ZAČETKU ŠOLSKEGA LETA V NAŠIH KRAJIH

Boj proti narodnim neznačajnejšem naj vodijo složno Slovenci in Italijani - Sicer ne bo nikoli pri nas miru

Zivimo v dneh, ko starši vpisujejo spet svoje otroke v šole. Ker smo od več strani dobili poziv, naj o važni zadevi na vidnem mestu nekaj napišemo, bomo bralcem prav odkrito povedali svoje mnenje, čeprav se bomo temu ali onemu morda močno zamerili.

Vpis v šole bi po našem v zdravih družbenih razmerah ne smel staršem povzročati nikakih težav. V vseh omikanih državah se namreč ljudje od nekdanj države pravila, da je treba otroke poučevati in izobraževati v njihovem materinem jeziku. Prvi učitelji de- ce so namreč starši, ki jo uvajajo že od rojstva v zunanji svet, jo uče misliti in govoriti.

Ko stopi otrok prvič v šolo, prinese s seboj vse, česar so ga roditelji skozi leta že naučili, tako da bi naloga učiteljev morala obstajati v tem, da izpopolne in nadaljujejo delo družine. Vsi vzgojitelji na svetu so zagledali enodušnega mišljenja, naj se otroci izobražujejo v jeziku svoje rodbine. Tako se zdi Angležu samo po sebi umljivo, da pošlje svojo deco v angleško šolo, Francoz jo vpiše v francosko, Nemec v nemško, Šved v švedsko.

ZAKAJ NAJ BI BILO PRI NAS DRUGAČE?

Da bi pri nas moral biti pouk drugačen, ni mogel, ne more in ne bo mogel noben vzgojitelj nikoli dokazati. Kvečjemu lahko poreče, da je v naših narodno mešanih krajih potrebno, naj se šolarji dobro nauče tudi jezika sosedov, s katerimi nam je zgodovinska usoda namenila skupno življenje.

Taki zahtevi se pa noben pameten Slovenec ne upira, saj je v očitno korist naše mladine same, da dobro obvlada oba deželna jezika. Osnovni temelj šolanja mora pa navzlic temu sloneti na materinščini, katera edina lahko posreduje učencem pravo izobrazbo in jim konec koncev tudi najhitreje pripomore, da se res dobro nauče drugih jezikov. Izkušstvo nam namreč odkriva, da otroci, katere proti prirodnim zakonom vzgajajo v tujem jeziku, navadno materinščino domala pozabijo, najčešče se pa zgodijo, da nobenega obeh jezikov pošteno ne poznajo ter postanejo potemtakem manjvredni člani družbe. Sami ne vedo, kaj pravzaprav so, in če se raznarodijo, o njih lahko vsekakor trdimo, da niso niti tič niti miš, torej duševni pohabljeni.

KAKO SE OPRAVICUJEJO

Človeku se samo po sebi pri tem vsiljuje vprašanje, kako je mogoče, da se kljub vse- mu temu najdejo starši, ki vpisujejo svoje

otroke v šole s tujim učnim jezikom. Če govoriš s takimi roditelji ter želiš vedeti, čemu tako ravnajo, pridejo v zadrego, nekateri od sramu zarude, zatem se pa začnejo na vse mogoče načine opravičevati.

Pripovedujejo ti, kako se njihova družina nahaja v izredni stiski, kako mora skrbeti najprej za svoj gospodarski obstanek, paziti, da poglavar rodbine ne zgubi službe, in tako dalje. Da preprečijo morebitno škodo, so bili pač starši skoro primorani vpisati otroka ali otroke v tujo šolo. Najlepša pri tem pa je, da se med takimi roditelji nahajajo tudi osebe, ki so imovite in zatorej gospodarsko povsem neodvisne. Tako nas je neki tržaški slovenski trgovec hotel prepričati, da je sina edinca dal v italijansko šolo le zavoljo tega, da bi mu oblastva ne vzela obrtnega dovoljenja.

Ko smo ga pa povabili, naj imenuje enega edinega trgovca v Trstu, ki je iz takega vzroka zgubil obrtnico, je mož obmolnil in zijal v nas z odprtimi usti. Ravno tako nam ni znan niti en primer, da bi bil pri nas ali v Istri kateri delavec odpuščen iz službe, le ker je Slovenec ali Italijan ter je

vpisal otroka v šolo s poukom v slovenščini ali italijanščini.

BREZZNAČAJNA PRERACUNJENOST

Taki izgovori so torej prazni. Prave vzroke je treba iskati drugod. Razni starši pošiljajo svojo deco v tuje šole zato, da bi se priliznili vladajočemu narodu. Prikupiti se mu hočejo, pričakujoč od tega zase raznotere koristi. Drugi pa so že po prirodi silni plašljivci ter ne morejo prenesti, da bi jih kak zagrizenec iz večinskega naroda gledal postrani, ker so »drugorodci«. Taki strahopetneži so vselej s tistimi, ki imajo moč in oblast. Če bi nad njihovo domačijo zavladal Mao-Tse-Tung, bi otroke vpisali v kitajske šole.

Gre potakem za člane naroda, ki so moralno najmanj vredni: siva čreda preračunljivcev, na katere zadostuje izvršiti le majhen pritisk, da se odpovedo pravicam svojega materinega jezika. Kaj njih briga, da je to jezik njihovih očetov in dedov, katerih spomin s svojim ravnanjem pred vsem svetom onečašajo in omadežujejo! Ti breznačajnejši nimajo več življenjskih idealov, zakaj njihov Bog je — trebuh.

Otroci jih bodo obtoževali

Za svoje ravnanje navajajo v opravičilo zlasti v Trstu in Gorici tudi tale razlog: »Skrbeti moramo za bodočnost svojih otrok! Če bodo končali italijanske šole, bodo prej prišli do služb. Slovenska šola jim ne odpira poti v bodočnost«.

Tudi tako govorjenje je puhlo in zelo kratkovidno. Vsakdo namreč na lastne oči lahko vidi, kako se ravno gospodarski odnosi med Jugoslavijo in Italijo naglo boljšajo ter širijo na vsa mogoča področja. Kdor le nekoliko trezno misli, mora priznati, da bodo ob vse tesnejšem gospodarskem sodelovanju sosednih narodov najboljše službe dobili tisti mladinci, ki popolnoma obvladajo oba jezika.

Saj se že danes množe v Trstu primeri, ko slovenski sinovi močno obtožujejo starše, ker jih niso dali v slovenske šole, češ da so jim s tem onemogočili sprejem službe, v kateri se zahteva temeljito znanje srbohrvaščine ali slovenščine. Že videmski sporazum o obmejnem prometu je v ostalem imel za posledico, da dajejo trgovci pri sprejemanju nameščencev prednost tistim prosilcem, ki dobro poznajo oba jezika.

Če je že danes tako, si lahko mislimo, kako bo šele v bodočnosti, ko bo Jugoslavija postala razvita industrijska dežela ter

vse živahneje trgovala z Italijo in našimi kraji. Obiskovanje slovenskih šol pomeni torej za našo mladino kruh! Starši, ki tega nočejo uvideti, so pravcati sovražniki lastnih otrok ter jim nehotoma kvarijo prihodnost.

ITALIJANSKO - SLOVENSKO SODELOVANJE

Na žalost moramo pa ugotoviti, da so pri takih mlačnih roditeljih močnejše od pameti plašljivost, kratkovidno koristolovstvo in neznačajnost. Da žive pod Italijo taki Slovenci, je sramota za Slovence, enaka sramota je pa za Italijane, da je tudi med njihovo manjšino v Istri zelo mnogo staršev, kateri nočejo vpisati svojih otrok v italijanske šole. To delajo, da bi se prikupili vladajočemu narodu, misleč, da si bodo s hlapčevstvom tudi zagotovili razne koristi.

Kakšen je izhod iz mučnega položaja? Prvo, kar je potrebno, je, da bi morala vladati enotna morala v tem važnem vprašanju. Nikakor namreč ne gre, da člana lastnega naroda, ki se izneveri materinščini, opravičeno zaničuješ in preziraš, če pa isto pregre-

RADIO TRST A

Nedelja, 20. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Slovenska zborovska glasba; 17.00 Vojakova zgodba, suita za orkester; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Henry Wadsworth Longfellow (Josip Tavčar); 21.25 Slovenske ritmične popevke.

Ponedeljek, 21. septembra, ob: 18.35 Vokalni kvartet »Večernica«; 19.00 Radijska Univerza — Tone Penko: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel: »Komodski varan«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Richard Wagner: »Siegfried«. Prvo in drugo dej. Orkester in zbor new-yorškega gledališča Metropolitan. Približno ob 21.50: Mala literarna oddaja.

Torek, 22. septembra, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Siromašni hlapček in pisana mačica«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije, ki ga vodi Karlo Rupel in Bogo Leskovic — Skerjanc: Druga suita za godalni orkester; Pahor: Istrijanka, suita; 18.40 Slovenski oktet; 20.30 Richard Wagner: »Siegfried«. Tretje dejanje. Orkester in zbor new-yorškega gledališča Metropolitan, nato Orkester Bojan Adamič; 22.00 Zgodovina odkrivanja sveta — »Vasco da Gama jadra v Indijo« (M. Javornik).

Sreda, 23. septembra, ob: 18.40 Slovenske instrumentalne zasedbe; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 21.00 »Ekinokcij«, drama v 4 dej. (Ivo Vojnovič — Maks Sah). Igrajo člani RO.

Četrtek, 24. septembra, ob: 18.40 Slovenske narodne pesmi; 19.00 Radijska Univerza — Boris Mihalčič: Iz zgodovine pomorstva: »Prva svetovna vojna ob Sueškem prekopu in v Indijskem oceanu«; 21.00 Obletnica tedna: »25-letnica smrti dramatika Daria Niccodemija« (J. Tavčar); 21.15 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije, ki ga vodi Angelo Fassina s sodelovanjem pianistke Giuliane Marchijeve — Wolf-Ferrari: Susanina tajnost, ouverture; Britten: Koncert v D-duru, op. 13 št. 1 za klavir in orkester; Allegra: Dva plesa iz opere »Romulus«; Haydn: Simfonia št. 102 v B-duru. Približno ob 22. uri: Iz sodobne književnosti: »Avantgardistične smernice v svetu« (M. Javornik).

Petek, 25. septembra, ob: 18.00 Rimski-Korsakov: Seherzade, suita za orkester, op. 35; 19.00 Iz planinskega dnevnika Rafka Dolharja: »Hribovci in lovci«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.45 Ansambel Boruta Lesjaka; 22.00 Znanost in tehnika: »Problem raket na atomski pogon« (M. Pavlin); 22.15 Koncert altistke Marije Bitenčeve, pri klavirju Gojmir Demšar; na sporedu so samospevi Skerjanca, Simonitija, Srebotnjaka, Pavčiča in Lajovica.

Sobota, 26. septembra, ob: 15.40 Srbske narodne pesmi in plesi; 16.00 Novelist tedna: Luigi Capuana in njegova novela »In ... molk« (M. Jevnikar); 18.00 Oddaja za najmlajše: »Zgodba o princu Airu«, pravljica igra (Giuseppe Longo - Glavko Turk). Igrajo člani RO; 19.00 Izredno predavanje: »Mlado vino« (Vinko Beličič); 20.40 Zbor Korotan; 21.00 »Za hčer«, enodejanka (Anton Funtek). Igrajo člani RO; 22.00 Skladbe Schuberta.

TEDENSKI KOLEDARČEK

20. septembra, **nedelja**: Evstahij
21. septembra, **ponedeljek**: Matej
22. septembra, **torek**: Tomaž Vil.
23. septembra, **sreda**: Lino, Tekla
24. septembra, **četrtek**: Marija reš. jetnikov
25. septembra, **petek**: Nikolaj
26. septembra, **sobota**: Justina

VELIKANSKI KIT

Iz Pulja je prišla novica, da so opazili v Jadranskem morju silno velikega kita, ki se iz dalmatinskih voda polagoma približuje Trstu. Žival je dolga okrog 12 metrov ter mora tehtati približno 10 ton ali 100 kvintalov. Najprej so jo zazrli pred Boko Kotorsko in zatem pred Hercegovnem, kjer se je troje domačinov mirno vozilo na jadrnici, ko je iznenada začela morská gladina vreti ter metati iz sebe velikanske valove. Malo je manjkalo, da se ni ladja prevrnila. Preplašeni potniki se k sreči niso potopili. Radovedni smo, ali se bo kit, ki spremlja neki parnik, pojavil v Trstu.

Ob začetku šolskega leta v naših krajih

(Nadaljevanje s 1. strani)

ho zakrivi sosed, narodnega odpadnika hvaleš in ga podpiraš, češ da to pač koristi tvojemu narodu.

Take dvojne morale bi se morali voditelji obeh sosednih ljudstev enkrat za vselej otresti. Kar je grdo in nepošteno za slovenske starše, je tudi za italijanske in obratno. S tega vidika je treba vsekakor pozdraviti okrožnico, ki je izšla pred kratkim na Koprščini, v kateri je rečeno, naj oblasti poskrbe, da italijanski starši vpisujejo svoje otroke v italijanske šole.

Če je sodelovanje Slovencev in Italijanov na obeh straneh državne meje kjerkoli nujno potrebno, je v prvi vrsti na tem izrazito duhovnem in moralnem področju. Toda da

se voditelji sporazumejo, ni še zadostno. Zapoved naše dobe jim nalaga, da v tem duhu vzgajajo tudi ljudske množice.

Šele tedaj ko bodo najširši sloji obeh narodov gledali le s prezirom na vse koristilovce in odpadnike, pa naj bodo tega ali onega jezika, bo zadan smrtni udarec temu morda najsrमतnejšemu pojavu v družbenem življenju naših krajev. Brez zaslombe v ljudskih množicah je nemogoče uresničiti trajno pomirjenje in zares človeške odnose med Italijani in Slovenci ter sosednima državama na Jadranu. To je sicer ideal, ki se zlasti v Trstu ne dá zlepa ostvariti, a kljub temu se je treba zanj z vsemi silami boriti, zakaj drugače ne bo nikdar miru v naših obmejnih pokrajinah.

Prvič v zgodovini človeštva

Tik pred odhodom Nikite Hruščeva v Ameriko se je ruskim znanstvenikom posrečilo izvršiti prvi polet na luno. Na mesec sicer niso še poslali človeka, pač pa jim je uspelo, da so prvič v zgodovini prepeljali nekatere predmete z zemlje na površino drugega nebesnega telesa. Dogodek je velikanskega pomena, zakaj, kakor so si zdaj izbrali luno, tako si lahko v bodoče izberejo Venero ali Mars ali katero drugo zvezdo, in kakor so odložili to pot na luno le mrtve stvari z zemlje, tako bodo mogli pozneje tudi živali in ljudi. Rusi so skratka s svojim uspelim poskusom omogočili človeštvu polete v vsemirje. Amerikanci so se več let tudi trudili, da bi isti cilj dosegli in zato so pognali štirikrat rakete proti luni, vendar so se vsi štiri poskusi ponesrečili. Ravno tako so Rusi že 2. jan. t. l. poslali proti mesecu svoj Lunik I., toda odstrelek je zgrešil cilj, švignil mimo lune ter sedaj kroži okoli sonca kot samostojno telo.

»V vsakem pogledu čudovito«

Prvi pogoj, da polet uspe, je bil, da učenjaki natančno izračunajo in z zemlje nadzirajo ter uravnavajo smer in brzino izstrelka. To pa je silno težko izvedljivo, ker gre za silne razdalje v vsemirju, tako da se ob najmanjši napaki poskus izjalovi. Da se je sovjetskemu Luniku II. navzlic temu posrečilo priti na luno, smatrajo v svetu za pravcato zmagoslavje ruske znanosti in tehnike.

Angleški priznani strokovnjak za preiskovanje vsemirja prof. Lovell je izjavil, da je dejanje, ki so ga izvršili Rusi, »v vsakem pogledu skoro fantastično. Gre za sijajen dokaz, kako daleč že sega,« je dejal »napredok ruske tehnike«. Saj je Lunik II. dospel na luno samo za eno minuto prej, kot so bili v Moskvi napovedali. Ob neskončnih vsemirskih razdaljah so se torej znanstveniki zmotili le za eno minuto. V Moskvo so prispele tudi iz Amerike številne brzojavne čestitke, v katerih učenjaki brez pridržkov priznavajo velik uspeh svojih ruskih tekmecev.

Politični pomen

Razumljivo je, da je zgodovinski dogodek prešinil prebivalstvo Sovjetske Rusije s ponosom in navdušenjem, kateremu so dajale množice duška na ulicah in v vseh javnih prostorih, kjer so bile zbrane. V izrednih iz-

dajah je časopisje isti dan obenem naznanilo, da je Rusija izgotovila tudi prvi ledolomilec na jedrski pogon, ki so mu dali ime Lenin. Tudi to je izreden uspeh, s katerim se Rusi upravičeno lahko ponašajo.

Ladja na atomski pogon, zlasti pa Lunik II., je vizitka, s katero se je Hruščev predstavil 15. septembra Eisenhowerju. V Ameriko je dospel ravno v trenutku, ko časopisje vsega sveta ne piše na prvih straneh o drugem kot Lunikovem poletu na luno. Bolje Hruščev ni mogel pripraviti svojega bivanja med Amerikanci.

Stvar ima, razume se, tudi velik politični pomen, zakaj Hruščev je prišel na razgovore kot zastopnik države, ki se nagloma izkopava iz nekdanje zaostalosti ter je na različnih področjih sodobne tehnike celo že nadkrilila ves zapadni svet.

Časi, ko so mnogi krogi v Evropi in Ameriki gledali na slovanske narode kot na manjvredna ljudstva, so pač za večne čase minuli. Vse te okolnosti močno dvigajo ugled Rusije in s tem samega Hruščeva ter mu znatno pomagajo voditi uspešno razgovore s predstavniki Združenih držav.

MARIJINA SLAVNOST NA OPČINAH

V nedeljo popoldne je bila na Opčinah tradicionalna slovenska Marijina procesija, katere se je udeležilo več desetih duhovnikov in velika množica ljudi iz vseh krajev na Tržaškem. Veliki avtobusi pa so pripeljali ljudi tudi z Goriškega. Celó od onstran meje, iz Sežane in bližnjih krajev je prišlo precej vernikov. Procesijo je vodil škof Santin, ki je imel na slovenske vernike nagovor v slovenščini.

V procesiji je korakalo 10 — 12.000 ljudi. Posebno ljubek je bil pogled na dečke in belooblečene deklice. Marijina procesija je tako že nekaj let prireditve, ki privabi skupaj največje število Slovencev. Ob tej priložnosti mnogi pozabijo na politične zadeve, ki jih sicer ločijo.

Okna ob ulicah, po katerih se je pomikala procesija, so bila okrašena s cvetjem, progami in svečami. Okrasili so jih tudi Italijani, v spoznanju, da je božja Mati ena in ista za vse ljudi na zemlji. V procesiji je korakalo več godb in slišati je bilo lepo petje, katerega bi pa lahko bilo še več.

Po procesiji je priredila salezijanska mladinska godba iz Trsta koncert na Brdini.

Proslava 40. obletnice

Dne 12. septembra je minilo 40 let, odkar se je pesnik Gabriele D'Annunzio s približno tisoč vojaki in prostovoljci dvignil iz Ronk ter z njimi zasedel Reko. To je storil, da prepreči izvršitev sporazuma, ki so ga bile sklenile velesile na mirovnem zasedanju v Parizu, in po katerem bi Reka ne smela pripadati niti Italiji niti Jugoslaviji, marveč postati neodvisna država.

Ker je sporazum bila sprejela tudi Italija, je dejanje D'Annunzia pomenilo očiten upor zoper zakonito vlado in mednarodne dogovore. Tedanji ministrski predsednik Francesco Nitti je prišel v veliko zadrego in skušal v Parizu zbrane državnike na vse načine pomiriti. Zastopniku Italije v francoski prestolnici Tittoniju je poslal brzojavko tele vsebine: »Ministra vojske in mornarice sta odredila, da se dogovori glede Reke brezpogojno in v celoti izvedejo. O tem lahko obvestite Clémenceauja« (predsednika mirovnega zasedanja).

Istočasno je Nitti poslal poveljniku 8. armade generalu Di Robilantu, ki je držal zasedeno Julijsko krajino ukaz, naj zatre vstajo D'Annunzijevih legionarjev. »Priporočam Vam«, mu je zabičal, »da nastopite s skrajno strogostjo. Ne moremo trpeti, da Italijo izdajajo tisti, ki so jo dolžni braniti«.

»Dezertjerji«

S temi besedami je načelnik vlade meril na uporne vojake, pristaše D'Annunzia. V parlamentu je označil vsakega vojaka, kateri ruši, čeprav iz narodnih nagibov, disciplino za »izdajalca domovine« ter napovedal, da bo treba ravnati z vstajniki kot »z dezertjerji«.

Kako se je zadeva v resnici končala, vémo. Mussolini je v svojem listu izjavil, da prestolnica Italije ne leži več ob Tiberi, ampak na Kvarneru. »Tu je naša vlada, katero bomo za naprej ubogali. Nittijeve vlade ni več...« Mussoliniju se seveda zaradi teh besed ni skrivil las, pohod D'Annunzijevih legionarjev na Reko mu je nasprotno pripravil pot do oblasti, katere se je po 3 letih polastil, da vzame italijansku narodu demokratične svoboščine ter proglasi nad njim dolgotrajno diktaturo.

Te stvari omenjamo, ker se je pretekla dni D'Annunzijeve vstaje pri nas proslavljala s slovesnimi mašami, predavanji in prireditvami ter postavljala mladini za zgled

Jugoslavija in Vatikan

Predsednik hrvaškega sabora Vladimir Bakarić je včeraj sprejel v Zagrebu veliko skupino inozemskih časnikarjev, katerim je odgovoril na najraznovrstnejša vprašanja. O odnosih med Cerkvijo in državo je komunistični veljak rekel, da »dauc« ne obstoje več take težave, ki bi onemogočale popolno normalizacijo odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom«.

Kot vzrok, da je sporazum postal mogoč, je Bakarić med drugim navedel, da jugoslovanski duhovniki ne razvijajo več protivladnega delovanja. Po njegovem mnenju bi se utegnulo celo zgoditi, da kardinal Stepinac prevzame spet vodstvo svoje nadškofije, toda prej bi moral odsedeti kazen (ki znaša še 16 mesecev) v rojstnem kraju Krašiču.

junaškega in slavnega dogajanja. Prireditvam so prisostvovali ne le razne organizacije bivših bojevnikov ter beguncev iz »Julijske krajine in Dalmacije«, temveč tudi predstavniki oblastev in voditelji Kršč. demokracije.

Ali je vzgojno in pametno slaviti pred mladino upor proti zakoniti vladi lastne domovine, veličati rušenje mednarodnih pogojev ter hvaliti predhodnike fašistovske niktature, je pa drugo vprašanje. Nič ne more bolje označiti duhovnih razmer v republiki, kot da je bilo to mogoče.

De Gaulle je spregovoril

Predsednik republike je včeraj po televiziji naposled naznanil svetu, kako namerala Francija rešiti alžirsko vprašanje. Domačini naj z ljudskim glasovanjem sami določijo svojo usodo. Na izbiri imajo trije: postanejo lahko sestavni del Francije, lahko dobe državno samostojnost v okviru Francosko-afriške skupnosti, ali se pa od Francije odcepijo.

Kdaj se bo glasovanje izvedlo, De Gaulle ni povedal. Rekel je le, da ga bo razpisal najkasneje v 4 letih po koncu bojev in nemirov v Alžiriji. Radovedni smo, kako bodo svet in zlasti Alžirci sprejeli De Gaullov predlog.

Druga plat stanovanjske stiske

Prejeli smo naslednji dopis:

V članku Stanovanjska stiska, ki ste ga objavili v zadnji številki na 2. strani, sta po mojem dve netočnosti. Ena je trditev, da »marsikdo s strahom pričakuje zadnji dan 1. 1960, ko bodo hišni gospodarji lahko po mili volji povišali doslej vezane najemnine«... Seveda je res precej takih, ki ta datum s strahom čakajo in med temi je zlasti veliko takih, ki se veselo prevažajo z lastnimi avtomobili. Medtem ko so morali (in še morajo) plačevati nekateri za opremljeno »zakonsko« sobo s souporabo kuhinje tudi po 16.000 do 20.000 lir mesečno, so drugi poldrugo desetletje plačevali za dvo- ali trisobno stanovanje le po kakih 2.000 do 3.000 lir namesto 25.000 ali 30.000. Razlika je nanesla v enem letu najmanj 264.000 lir, to je več kot naplačilo na avto »600«. In v desetih letih je nanesla razlika 2.640.000 lir. V tem je vzrok, da se vozi toliko ljudi okrog v novih avtomobilih, katerih bi si sicer s svojimi dohodki pri normalni stanarini ne mogli privoščiti.

Pri tem pa so drugi (in zlasti mlade družine z navadno nižjimi dohodki in večjimi stroški zaradi majhnih otrok in nakupov tistega, kar pač potrebuje vsaka mlada družina) morali plačevati za dvo- ali trisobno stanovanje tudi po 25.000 lir; marsikdo je dajal in še daje za stanovanje skoro polovico svoje plače. Ni dvoma, da so ravno takšni plačevali razliko tudi za one druge, ker so hišni gospodarji pač skušali dobiti drugje »noter« toliko, kolikor so izgubili z vezanimi najemninami. Zato je prav, da bodo najemnine sprostili. Sele tako bo nastala normalna ponudba in bodo imeli vsi enake možnosti, da pridejo do njega. Če je bil kdo doslej zaščiten, ni rečeno, da je bil najpotrebnejši, ampak predvsem tisti, ki je imel srečo, da se je že nahajal v dostojnem

Hruščev v Ameriki

Nikita Hruščev se z ženo in velikim spremstvom nahaja že od torka v Združenih državah, kjer se sestaja z ondotnimi političnimi voditelji. Razgovori so seve tajni. Udeležil se je tudi seje zunanjepolitičnega odbora ameriškega senata v Washingtonu, kjer je odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih stavili. O tem ravno tako ni bilo izdano nobeno uradno poročilo.

Iz ameriške prestolnice je odpotoval Hruščev v New York na občni zbor Organizacije združenih narodov, na katerem bo razložil svetu stališče Sovjetske Rusije do najbolj perečih vprašanj mednarodne politike. Svetovna javnost napeto pričakuje, kaj bo Hruščev rekel in predlagal.

VRAČAJO, A NE VSEGA

Med vojno so nemški generali pokradli iz italijanskih zbirk in cerkva cele zaboje umetnin. Po mirovnih pogodbah so obvezani jih vračati. Kradli pa so tudi posamezniki, ki nihče zanje ne ve. Tako je nemška vlada prejšnji teden izročila italijanskemu poslaniku v Bonnu pet dragocenih slik iz 15. stoletja, katere je vrnil neimenovani nacist na ukaz spovednika. Koliko je pa še neskesanih tatov, ki ukradenega blaga ne bodo vrnilo nikoli!

stanovanju, ko so blokiral najemnine. Da jih niso že doslej sprostili, je kriva politika. Nobena vlada ni imela poguma, da bi bila odpravila vezane najemnine, ker bi bila s tem razdražila proti sebi na milijone ljudi, kar bi se seveda poznalo pri volitvah.

Zato je dejansko veliko tudi tistih, ki z veseljem čakajo tisti datum, da bodo končno dočakali konec krivičnih in nesocialnih privilegijev.

Druga netočnost ali verjetno pomota je v podatku, da je zgradila »italijanska država« v teh letih komaj 20.000 (dvajset tisoč) novih stanovanj. Iz mednarodne statistike (in tudi iz italijanskih podatkov) je razvidno, da je znašala gradnja stanovanj v Italiji v zadnjih letih nad 3 stanovanja na tisoč prebivalcev, torej letno blizu 150.000 novih stanovanj. Samo v Trstu so jih zgradili v zadnjem desetletju verjetno več kot 20.000.

Zelo verjetno je, da je pri tisku izpadla ena ničla, čeprav tudi številka 200.000 ne bi bila točna, če velja za več let. V ilustracijo naj bo navedeno, da zgrade v nekaterih državah še precej več stanovanj na leto, n. pr. v Zah. Nemčiji (10,5 na tisoč prebivalcev), na Norveškem (deset na tisoč) itd. V Jugoslaviji so zgradili v zadnjih letih sorazmerno nekaj manj kot v Italiji, kar dokazuje, da Italija ni bila med zadnjimi, kar zadeva stanovanjske gradnje.

Ne mislim zagovarjati stanovanjske politike v Italiji, vendar se mi zdi potrebno opozoriti vas na pomoto, ker bi lahko vzel kdo vaš podatek za točen in si ustvaril napačno sodbo. Zanesljivo poročanje pa je v čast vsakemu listu.

Nekdo brez »600« in brez vezane najemnine

Opomba: Pri zgornjem podatku je res izpadla ena ničla (ur.)

Tržaškega

Kip fatimske Marije v Trstu

Danes opoldne je na Velikem trgu v Trstu pristal helikopter, s katerim je v naše mesto iz Rima dospel kip fatimske Matere božje. V slovesni procesiji so ga ponesli v cerkev Sv. Justa, kjer ostane do jutri, ko ga ob 18. uri prepeljejo v cerkev Sv. Antona Novega. V obeh cerkvah bodo Marijo nepretrgoma častili verniki iz vseh župnij tržaške škofije ter se bodo obenem darovale številne sv. maše.

Slovenski verniki imajo svoje pobožnosti v petek ob 21. uri ter v soboto ob 6. in 9. uri pri Sv. Antonu Novem.

V soboto bodo Marijin kip ponesli na Vejno, to je kraj med Kontovelom in Opčinami, kjer bodo sezidali, kot znano, mogočno Marijino svetišče. Ta dan bodo obenem blagoslovili temeljni kamen nove cerkve. Za to priliko pridejo v Trst kardinala Lercaro iz Bologne in Urbani iz Benetk ter številni drugi škofje. S slovenskih kraških brežin poroma kip v Milje, od koder se v nedeljo povrne v Trst, kjer bo popoldne na Velikem trgu slovesnost, pri kateri se vsa škofija posveti brezmadežnemu srcu Marijiniemu.

SKOFIJSKI CERKVENI ZBOR

Včeraj se je v stolnici sv. Justa v Trstu zaključila sinoda, to je škofijski cerkveni zbor, ki je trajal tri dni. Skof msgr. Santin je v stolnici zbral vse duhovnike škofije (okrog 200) ter skupno z njimi razpravljalo o verski in cerkveni obnovi v tržaški škofiji.

Sinoda, ki je bila v Trstu sklicana po presledku 300 let, je izredno važen dogodek, ker so bile določene nove smernice za preporod cerkvenega in verskega življenja v tržaški škofiji.

Boljunc:

SE NEKAJ O KAMNOLOMU

Kot smo v listu že večkrat pisali, imamo zraven vasi kamnolom, kjer kamenje povečini zmeljejo, da dobe gramoz, ki ga uporabljajo v glavnem na cestah. Lastnik je ing. Brussi, katerega vaščani že mnogo let prosijo, naj delo v kamnolomu tako uredi, da ne bo za vas in ljudi škodljivih posledic.

Zadnji čas so se razmere vsaj toliko zboljšale, da po vasi ne leta več kamenje, kakor se je dogajalo, kadar so razstreljevali mine. Pred kratkim je ing. Brussi obljubil še vaščanom, da bo v kamnolomu namestil tudi napravo, ki naj prepreči, da se po vasi širi ropot. Upamo, da bo obljuba izpolnjena! Ljudje, ki živijo v neposredni bližini kamnoloma, bi se zares oddahnili.

RAZDELILI SO NAGRADE

Prejšnjo soboto je tržaški župan razdelil nagrade dijakom tržaških srednjih šol, ki so se udeležili natečaja za risbe in slike s športno vsebino. Kot smo poročali, se je od vseh šol najbolje izkazalo slovensko učiteljske, saj je dijakinja Vera Žerjul dobila prvo absolutno nagrado. Nagrajene in pohvaljene so bile tudi naslednje dijakinje slovenskega učiteljskega: Majda Pertot, Darina Terčič in Lidija Ferfolja. Vsem iskreno čestitamo.

PRORACUN TRZASKE OBCINE

Prefektura je pred dnevi dokončno pregledala in odobrila letošnji proračun tržaške občine. Mestni svetovalci so, kot znano, bili spomladi izdelali proračun, ki je predvideval eno milijardo in 781 milijonov primanjkljaja. Zgubo naj bi seveda poravnala država. Prefektura pa je iz proračuna črtala nekaj izdatkov ter nekoliko dvignila dohodke, tako da znaša sedaj primanjkljaj eno milijardo in 328 milijonov, to je 453 milijonov manj, kot je predvideval mestni svet.

Od postavk, ki niso bile odobrene, je treba predvsem omeniti strošek 266 milijonov, katerega so določili za zbor mestnih redarjev. Ti niso namreč zdaj odvisni od občine, ampak od generalnega komisariata. Občina bo zbor mestnih stražnikov ustanovila šele prihodnje leto.

Kljub omenjenim spremembam pa je prefektura nakazala tržaški občini enak prispevek kot lani, medtem ko je vsem ostalim občinam našega ozemlja določila znatno manjšo pomoč.

Devin:

SMRT STAREGA KAMNOSEKA

Prejšnji petek je za vedno zatisnil svoje oči 76-letni domačin Lojze Tomažinčič. Z njim je naša okolica zgubila starega in izkušnega kamnoseka, kakršnih je pri nas danes prav malo več. Pokojnik je skoro vse življenje prebil v rovih nabrežinskih kamnolomov, kjer je opravljal najtežja dela. Prestano trpljenje je že pred leti zrahlja-

DIJAKI RAZSTAVLJAJO

V nedeljo so v prostorih slovenske nižje srednje šole v Trstu, ul. Frausin 14 (Sv. Jakob), odprli razstavo grafičnih del učenk in učencev tamkajšnjega zavoda. Razstava bo odprta do sobote, 19. t. m. Prijatelje mladine in lepe umetnosti vabimo, naj si jo ogledajo.

lo njegovo sicer zdravo kraško naravo, tako da je zadnje čase hudo bolehal.

Naj pridnemu delavcu sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje!

UGODNOSTI ZA VINOGRADNIKE

Po novih cestnih predpisih tovarniki, kot znano, ne smejo voziti ob nedeljah in praznikih. Ker se pa bliža čas trgatve in mnogi vinogradniki morajo svoj pridelek spraviti v kleti s tovarniki, je prefektura odredila, da od 15. t. m. do 15. oktobra smejo tovarniki, ki prevažajo grozdje, voziti tudi ob nedeljah in praznikih. V poštev pridejo naslednje ceste:

1. državna obalna cesta od predora pod Nabrežino do Barkovelj.
2. stara pot iz Barkovelj na Kontovel in vse ceste po Kontovelu;
3. cesta med Sv. Križem in Prosekom;
4. vse ceste iz kriškega brega v Sv. Križ;
5. vse poti v miljski občini.

Čudimo se, da prefektura ni upoštevala cest v nabrežinski, zgoniški in repentaborski občini. Menimo namreč, da imajo tudi tam-

kajšnji vinogradniki enake potrebe kot ostali. Zato je prav, da jim oblastva nudijo enake ugodnosti.

PROTESTIRAJO

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov, sta nam poslali prepis pisma, naslovljenega tržaškemu županu Franzilu. V njem protestirata, ker ni bil noben njun predstavnik vključen v občinsko komisijo, ki ima nalogo, da pregleda seznam kmetovalcev (družinskih poglavarjev), članov na novo ustanovljene bolniške blagajne.

Namesto predstavnikov omenjenih organizacij, v kateri je včlanjena večina tukajšnjih kmetovalcev, je župan v komisijo imenoval dva člana Zveze neposrednih obdelovalcev zemlje, ki jo vodijo demokristjani.

Beneška

IZ TIPANE

Z dopisi v Novem listu smo že večkrat naslikali vsestransko revščino naše občine in njenih vasi. Tipana je ena najbolj zapuščenih in bednih občin v videmski pokrajini. To pa ne le zaradi tega, ker leži z vso Karnahsko dolino v bolj revnem svetu, marveč še mnogo bolj zato, ker jo vodijo ljudje, ki je nočejo ali ne znajo pametno in z ljubeznijo do občanov upravljati. Na čelu ji stoje ljudje, kateri so v njej gospodarili že za dobe fašizma. Pravi moške pa, ki bi se znali boriti za potrebe in koristi naših revnih vasi, so na žalost odšli v tujino s trebuhom za kruhom. Današnji gospodarji občine, stari fašisti, ne zmorejo drugega kot sedeti na udobnih stolčkih in zanemarjati potrebe revnega ljudstva, ki mora tudi po njihovi krivdi množično zapuščati rodne domove in si iskati v tujini košček vsakdanjega kruha.

Kako pošastno je izseljevanje iz naše občine, naj govore tele pretresljive številke.

Občina je imela leta 1945 okoli 3500 prebivalcev, leta 1951 jih je bilo 2800, 1. januarja 1959 pa le malo več kot 2000 in še od teh jih je skoraj ena tretjina v tujini; iz teh števil vidimo, da se je število ljudi v naši občini v 14 letih zmanjšalo skoraj za polovico. In izseljevanje prav nič ne pada, pač pa iz dneva v dan raste. Če pristojna oblastva ne sežejo v najbližji bodočnosti do zares učinkovitih ukrepov, se bodo naše vasi v nekaj letih popolnoma izpraznile in naša zemlja se bo spremenila v puščavo.

Izseljevanja danes sicer ni mogoče popolnoma ustaviti, a omiliti ga je vendar mogoče. Zakaj se ni občinska uprava n. pr. doslej prav nič še potrudila, da bi s pomočjo prefektore in pokrajinske uprave dosegla, da se sprejmejo na delo v tovarni Bertoli v Vidmu vsaj nekateri naši domačini? Saj ima podjetje v naši občini električno centralo za pogon svoje industrije! V tovarni je zaposlenih morda nad 1000 delavcev, toda med njimi ni niti enega samega našega občana.

Pa saj domačini ne dobe niti v lastni občini službe, ko je kaka na razpolago, o čemer smo v Novem listu tudi že poročali. Ni dolgo tega, odkar je občinska uprava namestila v svojem uradu človeka iz Karnije, ne da bi razpisala natečaj, kakor predpisuje zakon. Vendar je v občini precej šolanih

TRŽISKE LADJEDELNICE SE V OSPREDJU ZANIMANJA

V vsej pokrajini vlada še vedno veliko vznemirjenje zaradi krize v tržiških ladjedelnicah. Odločilnega sestanka med predstavniki pokrajine in predsednikom vlade še ni bilo, in sicer najbrž zaradi potovanja Segnija in Pelle na uradni obisk v Turčijo, kamor sta odšla v torek.

Prejšnji teden pa so se predstavniki sindikatov CISL in UIL sestali z ministrom za državne udeležbe Ferrarijem Agradijem, ki jim je obljubil, da bo krizi v ladjedelnicah posvetil vso pozornost. Medtem so tudi mnogi občinski sveti izglasovali resolucije, ki pozivajo vlado, naj čimprej pereče vprašanje ugodno reši.

O krizi so prejšnji petek razpravljali tudi

Slovenija

domačinov, ki bi za to službo bili mnogo sposobnejši od tujca. Gospodje se drže načela: »Tujcu kruha, domačinom pa kamna!« Tako ravnanje rodi v ljudeh hudo kri in ustvarja splošno nezadovoljstvo!

Pred kratkim se je pri nas dogodil celo talé primer: Neka žena iz Brezej je ohromela. Občina ji ni hotela izdati potrebnih dokumentov, da bi odšla v bolnico, dokler ni njen mož odstopil svoje starostne pokojnine, ki znaša komaj 5000 lir mesečno, da je delno kril stroške za zdravljenje žene.

Vsa občina je zanemarjena, a najhujše se godi Prosnidu. Lanska huda ura je odnesla pel hriba in vas je bila v nevarnosti, da jo voda pogoltne. Od tedaj je preteklo že čez eno leto, a škode niso doslej prav nič še popravili in niti enega samega drevesca niso posadili, da bi zadrževalo vsaj malo vodo in zemljo. Prav tako je neurje odneslo tedaj edini mostiček, ki je Prosnid vezal s cesto pri Mostu na Nadiži; tudi tega niso doslej še vzpostavili. Ob lepem vremenu hodijo ljudje preko brvi, kadar pa voda naraste, ne morejo nikamor.

V spodnjem koncu same Tipane imajo star in slab vodovod. Ob hudi uri je voda umazana in polna črvičev. Svoj čas je nekaj ljudi zaradi nezdrave vode zbolelo za tifusom, a nihče ne poskrbi, da bi zastarel vodovod popravili ali napravili novega.

Nekatere podatke za ta dopis smo povzeli po Matajurju, da tudi mi skupno z njimi opozorimo višja oblastva v Vidmu na zanikrnost tipanske občinske uprave in nezadovoljstvo prebivalstva.

SEMPETER SLOVENOV

Obmejni promet je bil v mesecu avgustu tudi pri nas kakor na Goriškem in Tržaškem izredno živahen.

Saj je bilo samo na našem glavnem obmejnem prehodu Stupici od 8. do 18. avgusta kar 15.946 prehodov: v Jugoslavijo je v teh 10 dneh odšlo 6.464 italijanskih državljanov, v Italijo pa je prišlo v istem času 4.557 jugoslovanskih potnikov. Prvič se je zgodilo, da je število italijanskih znatno preseglo število jugoslovanskih potnikov.

Zato naj ob 4. obletnici videmskega sporazuma ugotovimo, da se je ta dogovor odlično obnesel ne le v gospodarskem, marveč tudi v kulturnem in političnem oziru, tako da ne čuti obmejno prebivalstvo več teže državne meje. Tudi marsikak nesporazum med sosedi je tako splahnel.

predstavniki vseh političnih strank, razen K. D., na skupnem sestanku v Gorici, ki so se ga udeležili tudi zastopniki sindikatov. Sprejeta je bila resolucija, ki poziva predsednika vlade, naj čimprej sprejme pokrajinsko odposlanstvo, v katerem naj bodo zastopniki vseh političnih in gospodarskih organizacij. Odposlanstvo naj predoči Segniju hudo gospodarsko stanje v pokrajini, ki zahteva čimprejšnje učinkovite ukrepe, da se pokrajina reši iz nevarne zagate.

Pretekli teden se je s krizo v Trziču bavil tudi goriški odbor K. D. Poslanec Martina in strankin tajnik sta se medtem v Vidmu razgovarjala z ministrom Pastorejem, predsednikom Blagajne za jug, ter zahtevala, naj pomaga, da se zadovoljivo reši vprašanje ladjedelnic.

Vodstva vseh treh glavnih sindikatov CISL, UIL in CIGL so za prejšnjo sredo razglasila splošno stavko v vsej pokrajini. Stavka je trajala dve uri.

Pokrajinski odbornik Zaretti in svetovalec Pellizzoni, ki sta oba iz Trziča, sta od predsednika dr. Culota zahtevala, naj se na prihodnji seji pokrajinskega sveta razpravlja tudi o krizi v tržiških ladjedelnicah. Vsi zato pričakujemo, da bo to resno vprašanje zadovoljivo rešeno na sestanku med predsednikom vlade in goriškim odposlanstvom.

IZ STANDREŽA

Standreško nogometno društvo Juventina nas je naprosilo, naj javnosti sporočimo, da je bil na izrednem občnem zboru v petek, 4. septembra, izvoljen novi društveni odbor, ki je takole sestavljen: predsednik je Viljem Šuligoj, podpredsednik Anton Brisko, tajnik Julij Vidoz, blagajnik Vojmir Ziani; ostali člani so: Marij Berdon, Milan Kavčič, Mirko Kovic, Danilo Di Gleria, Srečko Doles, Ivan Marvin, Ivan Nanut, Stanjo Nanut, Alojzij Paškulin, Milan Pelicon, Marij Prinčič, Aldo Tabaj in Danilo Zavadlav; pregledniki računov pa so: Mirko Makuc, Viljem Pavletič in Klavdij Ožbot.

Novi odbor je imel že dve seji, na katerih so sklenili zbirati sredstva, ki so potrebna, da se nogometna enajsterica vključi v letošnje tekmovanje za deželno prvenstvo. Za tekme se igralci že pripravljajo. Vaje so vsak torek in četrtek od 14.30 dalje na igrišču v Standrežu.

IZ SOVODENJ

Naš župan je prejšnji torek imel skupno z občinskim tajnikom g. Galassijem daljši razgovor s prefektom dr. Nitrijem.

Razgovor se je tikal najvažnejših upravnih vprašanj sovodenjske občine.

Novoporočencema Rezi Kovic in Serafinu Petejanu, ki sta si v soboto obljubila večno zvestobo v naši župni cerkvi, želimo obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v zakonskem stanu.

IZ STEVERJANA

V soboto sta stopila v zakonsko skupno življenje gđc. Cvetka Gravner in učitelj Ciril Terpin, ki sta oba naša domačina. Novoporočenca sta se živahno udejstvovala v našem kulturnem življenju, ženin pa je obe-

IZ Goriške

nem števerjanski podžupan. Vsi pričakujemo, da bosta javnemu delovanju ostala tudi za naprej zvesta, v kolikor jima bodo nove dolžnosti le dovoljevale. Mlademu paru želimo vsi občani obilo božjega blagoslova in zadovoljstva na njuni novi življenjski poti. Tej želji se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

IZ JAZBIN

Gradnja naše nove ljudske šole živahno napreduje in se bliža koncu. Prejšnji teden so vzdavali vrata in okna ter urejevali notranjost poslopja. Vsi vaščani in zlasti naši otroci so si želeli, da bi začeli novo šolsko leto že v novih prostorih, a se zdi, da bo treba še nekaj časa počakati, da se stavba primerno posuši.

Na cesti proti Števerjanu gradijo tudi novo poslopje za financarje.

HUDA PROMETNA NESREČA

Prejšnji petek se je vozač na motornem kolesu zalétel v ulici Carducci v gospo Zoro Fiegl, ženo g. Karla Fiegla, gostilničarja na Kornu, in jo podrl na tla, ko je hotela prečkati cesto. Gospo, ki jo vsi goriški Slovenci zelo spoštujejo, so prepeljali nemudoma v bolnico. Njene poškodbe so bile hude, vendar upamo in ji želimo, da bi kaj kmalu okrevala.

Omeniti moramo, da ni v ulici Carducci od nadškofijske palače dalje doslej nobene prehode za pešce, ki bi bil zaznamovan z belimi črtami, čeprav je ta cesta ena najbolj prometnih in nevarnih, ker je ozka in ker je tam križišče proti ulici Seminario. Da bi bil na njej prehod za pešce zaznamovan, bi do te nesreče skoro gotovo ne bilo prišlo.

IZ DOBERDOBA

V zadnji številki smo poročali, da je ministrstvo za javna dela odredilo gradnjo kraškega vodovoda in vodovoda v Dolenjah. Z deli so pričeli že prejšnji četrtek.

Nove gradnje se nismo razveselili le Doberdobci, temveč še prav posebno prebivalci tistih naselkov, ki doslej vodovoda sploh niso še imeli. Če bo vreme ugodno, bodo vsa naša naselja v kratkem uživala zdravo pitno vodo, to največjo ljudsko dobrino.

Predpreteklo nedeljo je pri nas gostovalo SKPD iz Pevme z igro Pri kapelici. Najprej so Pevmčani to ljudsko igro igrali doma, sedaj so pa bili gostje naše mladine. Nastopili so z njo na župnijskem dvorišču. Udeležba je bila še kar zadovoljiva, ker so bili prisotni tudi ljudje iz drugih vasi. Pred igro je z globokim občutom zapel priznani oktet Planika tri pesmi. Pridnim prosvetnim delavcem iz Pevme se Doberdobci lepo zahvaljujemo.

NOVA VOZnja NA PROGI ST. 5

Od nedelje dalje vozi avtobus št. 5 od pokopališča v mesto tudi ob 16.15.

Občinstvo, ki se vozi s št. 1 (Svetogorska postaja — Standrež) opozorjamo, da se ta avtobus reustavlja več na Travniku v bližini kavarna Adriaico, marveč pri spomeniku sv. Ignacija pred cerkvijo; pri vožnji iz Standreža pa se ne ustavlja več na vogalu ulice S. Pellico (Sv. Gabriel), marveč nekoliko više na Katariniju; tudi postaja pri Uršulinkah je bila pred nekaj dnevi prestavljena nekoliko više, to je v bližino gozdarskega urada.

Inkarnatka za zeleno gnojenje vinogradov

Marsikateri vinogradnik nima dovolj hlevskega gnoja za svoje vinograde. V tržaški okolici je takih primerov mnogo, a tudi drugod je enak položaj. Samo z umetnimi gnojili pa vinogradi ne morejo dolgo uspevati, ker postane zemlja pretrda, prepusta, brez črnic: v taki zemlji ostane mnogo gnojilnih snovi neizrabljenih. Tudi vinograde moramo po določenem številu let pognojiti s hlevskim gnojem ali kakšnim nadomestilom, da postane zemlja bolj rahla, da bo bolje zadrževala vlago in da se bodo v zemlji izboljšale še druge sposobnosti.

Izborno nadomestilo hlevskega gnoja v vinogradih je zeleno gnojenje: vsejemo krmno rastlino, ki je pa ne pokosimo ali pokrmimo živini, marveč podorjemo ali podkopljemo. V naših razmerah nudi detelja inkarnatka ali rusa trava (trifoglio incarnato) izborno nadomestilo za hlevski gnoj. Vsejemo jo septembra (na 100 m² površine po 1/4 kg), podorjemo pa v začetku maja.

Na 100 m² zraste navadno okoli 200 kg detelje inkarnatke. Če jo podkopljemo, spravimo v zemljo okoli 140 litrov vode in 34 kg rastlinske — organske snovi, ki se spremeni v črnico — humus — in ki zemljo rahlja ter veže vlago, da je zemlja bolj sveža. S tem zemljo obenem gnojimo, ker je v navedenih 200 kg skoraj 1 kg dušika, nad pol kg kalija in skoraj 1/4 kg fosforove kisline. Ker je fosforne kisline malo, je priporočljivo, da, preden inkarnatko podorjemo, raztrosimo na 100 kv. m še 2 kg superfosfata (perfosfata).

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 16. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	618—620 lir
avstrijski šiling	23,60—24 lir
100 dinarjev	75—80 lir
100 francoskih frankov	122—127 lir
funt šterling	1730—1770 lir
nemško marko	147—149 lir
švicarski frank	142,50—143,50 lir
pesos	6,50—8,50 lir
zlato	704—708 lir

ŽENA IN DOM

Zdravilno grozdje

Marsikatera hlastno išče po časopisju recepte, kako bi postala bolj vitka in gladke kože; druga zopet bi rada postala bolj okrogla.

Recepte imamo prav pri rokah; zlasti zdaj v jeseni.

Grozdje!

O zdravilnih učinkih sladke jagode se je že dosti pisalo. Saj so že naši predniki uživali grozdje tudi kot zdravilo.

Če želi katera izmed naših bralk dobiti bolj sloko postavo, naj en teden zoblje dosti grozdja, in sicer naj začne s poldrugim kilogramom ter od dne do dne viša količino na tri in pol kilograma dnevno. Porazdeli naj si jih na štiri dnevne obroke. Pozabati je pa treba tudi lupino in zrnca. To zelo pospešuje prebavo. Med grozdnim zdravljenjem za »vitko linijo«, naj ne prideta na mizo ne meso ne maščobe.

Obratno pa je treba ravnati, če se hočeš zdebeliti. Poleg rednih obrokov hrane, vzemi po jedi še nekaj grozdov. Pazi, da jih prej dobro opereš!

Grozdje je že v majhnih količinah zelo zdravilno. Popoln uspeh pa dosežeš le, če se načrtno lotiš grozdnega zdravljenja.

GOSPODARSTVO

S čim merimo sladkor v moštu

Količino sladkorja v moštu merimo s pravico, ki ji pravimo sladkometer. Čim več sladkorja je v moštu, tem močnejše bo vino.

Imamo različne sladkometre, toda pri nas uporabljajo največ Babov in Gujotov sladkometer. Ti pripravi pa za isti most ne kaže ta enakega odstotka sladkorja, ker z Babovim sladkometerom ugotovimo, koliko odstotkov sladkorja je v 100 kilogramih mošta, z Gujotovim pa, koliko ga je v 100 litrih. Ker je mošt težji od vode, tehta 100 litrov mošta več kot 100 kg. Zaradi tega Gujotov sladkometer pokaže več odstotkov sladkorja kot Babov. To moramo upoštevati, če hočemo izračunati koliko alkohola bo mošt dal. Količino alkohola določimo pa tako, da odstotek, ki ga kaže Babov sladko-

mer, množimo z 0,63, odstotek, ki ga dobimo z Gujotovim sladkometerom, pa z 0,6.

Pri merjenju moramo seveda upoštevati tudi toploto v moštu. Vsak sladkometer ima pri 15 ali pri 17 stopinjah toplote rdečo črto, kar pomeni, da je odstotek sladkorja pravilen le, če ima mošt omenjeno toploto. Pri višji temperaturi kaže sladkometer nižji odstotek in obratno. V prvem primeru moramo ugotovljenemu odstotku sladkorja tolikokrat prišteti po 0,1, kolikor znaša toplota nad rdečo črto. Če pa je toplota nižja, moramo odšteti od pokazanega odstotka sladkorja tolikokrat po 0,1, kolikor je stopinj pod rdečo črto.

Ako sladkometer nima obenem toplomera, si lahko pomagamo s kakršnimkoli toplometerom, le da izmerimo toploto mošta. Kot podlago vzamemo toploto 16 stopinj Celzija in se ravnamo po zgoraj navedenih navodilih.

— • —

ZDA, ZSSR IN KORUZA

Pred štirimi leti je bilo v ZDA odposlanstvo ruskih kmetijskih izvedencev, ki so se zanimali predvsem za gojenje koruze. Rusi so proučili ameriško kmetijsko tehniko in odpeljali s seboj ogromne množine semena ameriške križane-hibridne koruze. Učinek ni izostal: medtem ko je znašal srednji pridelek koruze v Rusiji v letih 1950 do 1954 le kakih 48 milijonov stotov, se je l. 1956 dvignil na 127 milijonov, l. 1958 pa celo na 152 milijonov stotov.

Parafiniranje sodov

Večkrat smo že poudarili, da parafinirani sodi niso pripravni za kipenje mošta. Ta je namreč živa snov, ki mora dihati in zato potrebuje zračnega kisika. Zaradi parafina kisik ne more skozi doge in mošt v takih sodih slabo kipi, mlado vino pa ostane dolgo sladko. Nič hudega bi ne bilo, če bi sladko mlado vino popili najpozneje do februarja. Če pa te gotovosti ni, ne sme mošt ali mlado vino kipeti v parafiniranih sodih.

Pač pa so ti sodi priporočljivi za že izdelana vina to je po drugem pretakanju, na pomlad.

Mnogi parafinirajo sode, ker hočejo s tem zakriti kakšne sodove hibe: posoda morda zaudarja po plesni ali po ciku. Tako ravnaje pa ni pametno, ker se plesen ali cik prej ali slej spet pojavita.

Če hočemo sod parafinirati, naj to delo opravi izučen sodar ali kakšen izvedenec. Sod mora biti ostrgan, čist in zdrav, parafin pa bel in brez vsakega vonja; s parafinom morajo biti enakomerno namazane vse doge, kar opravimo tako, da doge zgladimo z likalnikom. Zamazani morajo biti tudi koti in zareze med dogami. Zato je potrebno vzeti sodu eno dno in parafinirati odprt sod, nakar vstavimo odvzeto dno, katero smo prej parafinirali.

Koliko parafina potrebujemo? Za 100-litrsko sode zadostuje 200 gramov parafina, za 600-litrsko pa 1 kg.

DROBNI NASVETI

Kakovost jedilnega olja lahko gospodinja preizkusi, če steklenico dobro pretrese. Če se olje prične peniti, pomeni, da olje ni najboljše.

Če bi radi **povaljali meso v moki**, ne da bi si pri tem umazali roke, dajte nekoliko moke v papirnato vrečico in jo z mesom vred dobro pretresite.

Palačinke bodo sočne, če boste v testo nastrgali nekoliko prepečenca.

Cvetačine glavice se kuhajo hitreje od debela. Da bo vsa cvetača zmehčana v istem času, prerežite deblo pred kuhanjem v obliki križa.

Nož, s katerim režemo limone, kislino zelje in podobno, takoj po uporabi splaknite, ker kislina škoduje rezilu in nož se hitreje skrha.

NAS RECEPT

Jabolčna solata s skuto. 5 jabolok, 3 žlice sesekljanih orehov, sok ene limone, 1/8 litra mleka, 30 dkg skute, 2 kozarca sadnega mošta in sladkorja po okusu.

Olupljenim in na koščke zrezanim jabolkom dodamo sesekljane orehe, limonin sok, smetano in pretlačeno skuto. Vse dobro premešamo in šele nato dodamo sadni mošt ter sladkor.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

PRIBEŽALIŠČE V TOMAJU

Da bi maja 1921 mogel kdorkoli iz naše manjšine prisiliti Mosconija, da zaščiti Milanoviča, je bilo zatorej otročje pričakovati. Milanoviču ni preostalo drugo, nego da ostane do kraja volitev v Trstu, se odpove slehernemu sodelovanju v volilni borbi ter se tudi osebno dejansko odreče volilni pravici.

Po volitvah se je vrnil v Kringo na svojo župo, a ni imel več miru. Od vseh strani so deževale nanj grožnje, da se bodo fašisti vrnili v Kringo in da to pot ne bo odnesel kože. V upanju, da se duhovnik s časom vendarle umirijo, se je Milanović za tri mesece umaknil na Krás, kjer je dobil zatočišče pri

55. Dr. E. BESEDNJAK

staremu župniku Sili. V lepem in gostoljubnem tomajskem župnišču sta tedaj našla zavetje tudi hrvatski župnik iz Zrenja Šime Červar in njegov tovariš župnik Liberat Sloković iz Sv. Petra u Šumi, ki sta oba morala tudi bežati iz Istre pred fašističnimi nasilneži.

Milanović se je še enkrat poskusil naseliti v svoji fari in se je zato vrnil iz Tomaja v Kringo. Tu so ga fašisti toliko časa vznemirjali, dokler se ni odstranil spet v Trst, kjer ga je škof naposled imenoval za kaplana pri Sv. Ivanu. Med tržaškimi Slovenci je prebil četrť stoletja, zakaj v rodni Istri se je lahko spet udomil šele po koncu druge svetovne vojne.

ZUPNIK ŠIME ČERVAR

Bivši zastopnik Hrvatov v istrskem deželnem zboru v Poreču župnik Šime Červar je za časa volitev J. 1921 moral zapustiti kot Božo Milanović svojo faro ter se je zatekel v Tomaj iz tehle vzrokov. Ker je kot nekdanji deželni poslanec bil v javnosti splošno znan ter imel velik vpliv na ljudstvo, se je zdel fašistom posebno nevaren in škodljiv ter so se ga hoteli zato na vsak način odkrižati.

Tik pred volitvami je velika skupina oboroženih črnuhov ob splošnem nasilnem pohodu po vaseh oprtaljskega Krása vdrla tuda v župnišče v Zrenju, se kratko malo polastila Červarjeve osebe ter ga vklenjenega odvedla v Oprtalj. Med potjo so z njim zelo surovo ravnali. Ob prihodu v mestece je nanj že čakala množica nahujskih ljudi. Očividno je bilo, kako so fašisti vse lepo priredili, da bi dokazali nevoljo »ljudstva« zoper »sovražnika Italije« Červarja.

OPLJUVANI IN TEPENI DUHOVNIK

In res je drhal takoj planila na starega župnika, ga suvala in ga tepla ter mu v obraz pljuvala. S hudimi žalivkami in grobimi grožnjami, da bo sicer tepen, ga je prisilila, da je vzel v roke italijansko zastavo. Nositi jo je moral po ulicah in naglas vpiti: Evviva l'Italia! — Živela Italija!

Ko so ga do kraja ponižali in izmučili, so reveža odpeljali v Motovun in ga tam držali več tednov zaprtega. Da bi ga povsem zastrašili in moralno strli, so se hudodelci poslužili tudi tegale sredstva. Ves čas njegove protipostavne ječe so hodili v presledkih pred vrata sobe, kjer je bil zaklenjen, in se tako glasno pogovarjali, da bi lahko slišal, kaj mislijo z njim narediti.

Pomenkovali so se, kako ga bodo odvedli v hosto, ga ubili in tam zagrebli. Prej pa bodo njegovo telo razčetrverili. Šime Červar je sicer vedel, da ga hočejo predvsem ustraševati ter mu vzeti sleherni pogum in voljo za narodno delo, vendar si je bil v svesti, da je v tedanji dobi nasilja in nezakonitosti bilo fašistom tako rekoč vse dovoljeno. Kdo je mogel jamčiti, da se mu res ne bo najhujše pripetilo? Saj, ko so ga fašisti bili odvedli iz Oprtalja v Motovun, svojci delj časa sploh niso vedeli, kje se nahaja in oblastva so se delala, kot da o njem ničesar ne vedo.

Končno je bil Červar izpuščen in je pribežal v Tomaj. Pozneje se je preselil v Skopo blizu Dutovelj. Tu je postalo zmerom bolj očitno, da se je težko preganjanega duhovnika lotila neozdravljiva sušica, za katero je nekaj let zatem izhiral. Dogodki so imeli usodne posledice tudi za župnikovo mater. Šibka starca je v tistem času doživela toliko strahu, da je kmalu umrla.

ANTON TONČIĆ - CEKIN

Fašisti niso namreč samo enkrat prišli v Zrenj in okolico, marveč ponovno obiskali te kraje, strahujoč prebivalstvo z grožnjami in nasilstvi.

Tako je pridrela v Zrenj oborožena skupina bujskih črnosrajčnikov 10. maja ter jo mahnila od tod v Cekine, kjer je vdrla v hišo kmeta Antona Tončiča-Cekina, ki ga je bila naša stranka izbrala za svojega uradnega zastopnika v volilni komisiji.

Njega sicer niso našli doma, a so se vendar nad njim surovo maščevali, ker se je drzil sprejeti po zakonu predvideno mesto našega zaupnika. Skozi odprto vežo so prišli najprej v kuhinjo, od koder so hoteli za vsako ceno v sobe, da izvrše »preiskavo«. Ker so bila vrata vanje zaklenjena, so jih kratkomalo ulomili. Mrzlično so stikali za glasovnicami z lipovo vejico, pa jih niso nikjer odkrili. V svojem srdcu so začeli na slepo pretepati ljudi v hiši in jim moliti samokrese proti glavi. Posebno neusmiljeno so udrihali po bratu odsotnega gospodarja, Josipu Tončiču.

Zatem je tolpa prilomastila v klet, kjer je izlila iz sodov na tla 25 hektov vina ter razbila 200 steklenic, polnih dragocene starine. Pohištva v stanovanju niso poškodevali, zadovoljili so se s tem, da so razbili vse svetniške podobe s hrvatskimi in slovenskimi napismi. Pač pa so ob slovesu izjavili, da se povrnejo v soboto, 14. maja. Ako tedaj najdejo v hiši kako glasovnico z lipovo vejico, bodo Tončiču hišo — sežgali.

(Nadaljevanje)

Umrlega se bo morda spominjala žena kot pridnega moža, morda bo lebdela sinu ali hčerki pred očmi kot bežen privid ljubljene očeta, preden so ga odgnali in jima ga je pogoltnila tema. Morda bo kako dekle potočilo solzo za romantičnim zaljubljenčcem, ki ji je znal v luninem siju šepetati sladke besede o njuni bodoči sreči, ali pa bo mati zaman čakala, da se vrne njen lepi, veliki sin, na katerega je bila tako ponosna. Dobro, da ga niso videli ob smrti. Tako jim je ostala o njem vsaj lepa predstava. Morda sploh ne bodo nikoli zvedeli, kje in kako je umrl, in to je prejkone še najboljše zanje. Te anonimne, serijske smrti so bile tako enolične in vsakdanje, da so zgubile celo nadih žalosti, kaj šele grozotnosti. Bile so samo sitnost za tistega, ki je bil na vrsti, da umre, in še bolj za tiste, ki so ga morali spraviti v stran. To je bilo vse. Mi smo se komaj zavedli, da ni več med nami človeka, s katerim smo morda delili posteljo dolge mesece in ki je morda delal ob naši strani in vstric z nami hodil na apele. Ga pač ni bilo več. Nismo imeli časa, da bi ga pogrešali. Komaj smo se ga kdaj spomnili in to bolj z zavistjo kot s pomilovanjem. Ta je že preštal, smo pomislili.

Vendar smo se Slovenci zdravstveno še kar dobro držali v primeri z drugimi. Imeli smo sorazmerno najmanj mrtvih, ker smo bili odpornejši in smo se znali bolj varovati. Večina nas je bila intelektualcev ali vsaj iz bolj izobraženih poklicev in tako smo marsikakšno nevarnost in oviro laže spoznali in odstranili kot drugi, preprostejši interniranci.

Med interniranimi Slovenci je bilo tudi precej zdravnikov in študentov medicine, ki so se v Revierju, kjer so delali, še posebno zavzeli za svoje rojake in res marsikoga rešili smrti, ki bi bil šel ob manjši skrbi prav kmalu v krematorij. Tisti, ki so imeli dostop do zdravil, so jih tudi kradli in nam jih nosili na bloke, da

V DACHAUSKIH BLOKIH

99

E. Z.

smo pravočasno zaustavili kako bolezen, ki se je prijela tega ali onega.

V začetku jeseni, ko se je začelo zdravstveno stanje v Dachau naglo slabšati zaradi vedno bolj pičle hrane in vedno večje natrpanosti, so uvedli razušitvene akcije, ki so jim pravili po nemško »Entlausung« in hkrati skupne kopeli. Po večerji so »Blockältester« in štubaki z velikim kričanjem naznanili, da bo morala vsa soba na razušitveno akcijo in to je vedno povzročilo veliko razburjenje. Tisti, ki so imeli kaj všito v obleki — fotografije svojih dragih, ki so jih pritihotapili v taborišče, bankovce, denar, prstane, ure ali kakšne zapiske — so začeli mrzlično parati šive in iskati kako skrivališče, kamor bi neopazno vtaknili svoj zaklad. Vedeli so že, kaj pomeni tako razušenje. Tudi drugi se ga nismo veselili. Namesto da bi šli spat, smo morali čakati na odhod v kopalnico, v isto, kjer so nas okopali in ostrigli ob prihodu. Toda šele proti polnoči je prišlo povelje, da se moramo postaviti v vrste, nakar smo odkorakali po taboriščni cesti v kopalnico.

Tam smo se morali sleči in zmetati obleke in perilo na kup, ki so ga nato ljudje od »pralne komande« z vilami naložili na vozove in odpeljali v razkužitvene peči. Mi pa smo nagi čakali pod prhami. V začetku ni bilo še nič hudega, ker je bilo v kopalnici še toplo, in tudi iz odprtin v stropu je pršela še kar prijetna gorka voda, ki pa je je naenkrat zmanjkalo. Obrisali smo se in se pripravili na — prenočevanje.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Od Budimpešte 1950 do Bleda 1959

Velika borba na črno - belih poljih

V kratkem obdobju imajo Jugoslovani v gosteh že drugič najboljšo šahiste na svetu. Lani so obiskali Portorož, letos pa so se s še bolj znanimi imeni ustavili na Bledu. Osem najboljših velemojstrov sveta se bo dva meseca borilo za mizami s 64 polji v turnirskih dvoranah na Bledu (do 30. sept.), v Zagrebu (od 1. do 14. oktobra) in v Beogradu (od 15. do 31. oktobra) in po štirih kolih medsebojnih obračunov bodo določili novega kandidata za naslov svetovnega prvaka, izzivalca nepremagljivega Mihajla Botvinka.

Nekaj zgodovine

Tekmovanje za šahovsko svetovno prvenstvo je bilo natančno urejeno šele po zadnji vojni. Svetovni prvaki so prej kar sami izbirali izzivalce in jim postavljali bolj ali manj ugodne pogoje.

Ni lahko ugotoviti, kdo je bil prvi svetovni prvak. Mednarodna šahovska zveza je bila ustanovljena leta 1924 in šele od takrat uradno proglašala in zapisuje svetovne prvake. Začeli so s Capablancu (1921-1927); sledili so dr. Aljehin (1927-1935), dr. Euwe (1935-1937), dr. Aljehin (1937-1946), dr. Botvink (1946-1957), Smislov (197-1958) in ponovno dr. Botvink.

Turnirji kandidatov so zaključna oblika borbe za svetovni šahovski prestol. Najprej se odigrajo conski turnirji, nato medconski in slednjič turnir kandidatov za naslov svetovnega prvaka. Zmagovalec igra zatem dvoboj 24 partij z dosedanjim svetovnim prvakom. V primeru neodločenega izida svetovni prvak obdrži naslov.

Po II. svetovni vojni so bili ljubitelji šaha priča treh takih turnirjev: Budimpešta 1950, Zürich 1953 in Amsterdam 1956.

Na prvem sta zmagala Rusa Bronstein in Bole-slavski. V naslednjih partijah je prvi porazil Bole-slavskega, toda zaradi neodločenega izida (12:12) je Botvink obdržal naslov.

Na drugem turnirju v Švici je zmagal Smislov, ki je pa tudi končal dvoboj neodločeno (12:12) in tako je Botvink že drugič zaporedoma obdržal naslov.

Toda tri leta kasneje je »veliki Miša« (Botvink) le pokleknil (9,5:12,5), tako da je naslov prvaka osvojil Vasilij Smislov, ki je ponovno zmagal na

turnirju kandidatov v Amsterdamu.

Smislov je bil samo eno leto prvak, kajti Mednarodna šahovska zveza (FIDE) je odredila, da ima Botvink pravico do povratnega dvoboja. In res je leta 1958 Botvink spet pridobil naslov z zmago 12,5:10,5.

Možnosti in upanja

Ljubitelji šaha zdaj najbolj zanima, kateri igralec ima največ možnosti, da se prihodnje leto sreča v Moskvi z Botvinkom. Po medconskem turnirju v Portorožu, ki je določil 6 kandidatov (Smislov in Keres sta že bila kandidata), je bilo še več srečanj, tako da imamo sedaj še precej verno sliko o moči posameznih igralcev.

Na zadnjem prvenstvu Sovjetske zveze v Tbilisiju je zmagal Petrosjan. Za njim sta se uvrstila Talj in Spaski, Keres pa je bil sedmi. Na mednarodnem turnirju, ki je bil aprila v Moskvi, sta od kandidatov nastopila samo Smislov in Olafsson. Prvi je zmagal skupno s Spaskijem in Bronsteinom, Olafsson pa je zasedel 10. mesto. V Zürichu se je zbralo kar 5 kandidatov, tako da lahko takratna srečanja smatramo za glavno preizkušnjo velike bitke. Zmagal je Talj pred Gligorićem, Fischer in Keres sta si delila 3. in 4. mesto, Olafsson pa je bil osmi.

Po teh izidih smemo sklepati, da bosta 24 letni Islandec Olafsson in 31 letni Benkö, madžarski emigrant, ki živi v ZDA, po vsej verjetnosti na tekmo vanju v Jugoslaviji zasedla zadnji mesti.

Olafsson je sicer izviren in izredno duhovit igralec, toda ker je nežne narave, ne more uspeti na maratonskem turnirju. Benkö je prišel v Jugoslavijo skoraj po enoletnem neprekinjenem igranju na turnirjih po Ameriki, kjer si je nabral denarja za pot v Evropo. Po neuspehu na srečanjih za prvenstvo ZDA mu namreč njegovi rojaki v Ameriki niso hoteli nuditi pomoči kot lani za Portorož. Benkö je zelo nadarjen in močan pozicijski igralec, a je čudak, ker zdaj igra izredno dobro, zdaj pa neverjetno slabo.

Velika neznanka je komaj 16 letni Amerikanec Fischer. Ta naglo napreduje in se boljša v znanju in izkušnjah. Kljub temu pa bi bilo pretirano pričakovati, da bi se mogel na turnirju boriti za prvo mesto. Zanj je že uspeh, če prehiti kogar koli iz

ostale petorice. In to se lahko zgodi, ker se »Bobby« zna bojevati in odlično pojmuje pozicijo. Turnir bo pokazal, ali njegova mladost in polet zadostujeta, da se lahko upira izkušnjam in znanju starejših.

Sedanji turnir bo gotovo eden najtežjih tudi za 36 letnega jugoslovanskega prvaka Svetozarja Gligorića. Toda strokovnjaki menijo, da ima le Gligorić nekaj upanja za uspeh v boju z rusko četvoroico. Jugoslovanski prvak je izrazit pozicijski igralec ter izkušen borec.

Ruska četvoroica

Paulu Keresu, ki se je naučil premikati lesene figure, ko mu je bilo šele 4 leta in ki je nekoč v 20 potezah porazil slavnega Aljehina, se na letošnjem turnirju kandidatov vsekakor nudi zadnja prilika za zmago. 43 letni mojster je v svojem udeleževanju dosegel odlične uspehe (nad 30 zmag) na vseh velikih mednarodnih tekmovanjih. Ljubitelje šaha je dolgo navduševal s svojo blestečo igro, a se je z leti naposled umiril. Strokovnjaki ga zdaj ne smatrajo za favorita.

Največ možnosti za zmago ima po splošni sodbi Vasilij Smislov. Temu so pogodu dolgi turnirji, kajti medtem ko se drugi utrjujejo, se on vigrava in je šele na koncu v polni moči. Če je to res, se bosta za naslov svetovnega prvaka že četrtič borila Botvink in Smislov.

Talj in Petrosjan sta tudi resna kandidata za prvo mesto. Prvi upa, da bo kot neprekosljiv mojster vratolomne igre dosegel enak uspeh kot v Švici. Talj je Letonec in je star 24 let.

Nekoliko več upanja za zmago ima 30 letni Armenec Petrosjan, ki je letos svoji tihi, a globoki igri dodal še precej drznosti. Petrosjan se je znal vedno obvarovati poraza in je bil znan po svoji gotovi igri a prav zaradi prevelike previdnosti ni dosegel najvišjega mesta na lestvici. Ker je zdaj bolj drzen, lahko upa na odlični uspeh.

D. T.

Stanje po 6. kolu: 1. Petrosjan 4 (1); 2. Talj 3,5; 3. Keres 3 (1); 4. Benkö in Fischer 2,5 (1); 6. Gligorić in Smislov 2 (1) in 8. Olafsson 0,5 (2).

Tu in tam po svetu

Nogometna enajstorka Juventus je v odločilnem srečanju porazila (4:1) Interja in tako osvojila pokal Italije. Tretje mesto je pripadlo moštvo Genoa (Genoa-Venezija 2:1). V prvi tekmi za pokal prvakov je Milan zaigral neodločeno (2:2) z grško enajstorko Olympiakos. V avtomobilski dirki za XXX. nagrado Italije je zmagal Anglež Moss (Cooper). Na sporedu so bile v prejšnjem tednu tudi tri pomembne kolesarske dirke: Tre Valli Varesine (I. Bruni), G. P. Martini (I. Anquetil) in etapna dirka po Kataloniji (I. Botella).

»Vsemogočni se ne pusti izzivati brez kazni! Jaz nisem imel moči, da bi vzdržal stari red. Volja Najvišjega ga je spet vzpostavila...« tako je govoril Franc Jožef.

Stari, sam vase zakrknjeni vladar, ki mu je bila skrb, da teče vse po starih tirnicah, najsvetejša, je menda videl v prestolonaslednikovi smrti pravično kazen božjo. Franc Ferdinand se je pregrešil, ker je vzel navadno Chotekovo za ženo, pregrešil se je proti vladajočemu nemškemu razredu, ker je nameraval dati pravice tudi slovanskim narodom. Zdelo se mu je, da ima kar božjo voljo za zaveznico.

Velikega bremena se je rešil, tako je hladno razmislil do konca, se zaprl v svoje sobane in pozvonil, naj mu prineso — kolo.

Rešiti pa je bilo potrebno še eno, po španskem dvornem obredniku nadvse važno vprašanje.

Kako naj se izvrši skupni pogreb prestolonaslednika in njegove žene, ki ni vladarske krvi.

Tu se je izkazal obredni mojster knez Montenuovo, ki je bil duša Ferdinandovih nasprotnikov. Z drobnimi malenkostmi pri pogrebnih svečanostih se je ta prišlek hotel maščevati nad mrtvim nasprotnikom.

Prestolonaslednik je pa že v življenju vedel, kako znajo tudi na avstrijskem dvoru

šibki osli brcati mrtve leve. Po dvornih predpisih bi morali njega pokopati v družinski grobnici pri kapucinih. Žena pa ni spadala med cesarske mrličke. Zato je v oporoki določil, naj oba skupaj pokopljejo na njegovem gradu v Artstettenu. Knez Montenuovo si je kar pomencal roke. Določil je, naj krsto s Chotekovo zapeljejo naravnost na Češko. Francu Ferdinandu naj se pa najprej priredi državni pogreb na Dunaju, potem pa naj ga kar pošljejo k njegovi slovanski ženi.

Te njegove načrte je pa deloma prekrizal zadnji cesar Habsburžan, tedaj še nadvojvoda Karel.

Franc Jožefov bodoči naslednik Karel je zahteval, naj se Franc Ferdinand pokoplje skupaj z ženo.

»Dobro,« si je mislil knez Montenuovo, ki je živel kot pajek sredi dvorskih spletk, in je pripisal na odlok obrednega urada pripombo: »Dvorni pogreb tretjega razreda.«

V dvorni kapeli so postavili dva mrliška odra; večjega in polnega odlikovanj za nadvojvodo, preprostega in nižjega pa za njegovo ženo. K vznožju krste so položili par belih rokavic in pahljačo v znamenje, da je služila grofica Chotek le kot dvorna dama, preden se je poročila s prestolonaslednikom. Na tak način jo je dvorna klika hotela še po smrti ponižati!

Trupli so pripeljali 2. julija ponoči iz Sarajeva na južno postajo na Dunaju. Par nižjih dvornih uradnikov je krsti dvignilo in ju odneslo v dvorno kapelo. Razni evropski vladarji so izrazili željo, da bi se udeležili pogreba. Dvorna pisarna pa je odgovorila, da je cerkev premajhna za visoke goste. Kljub sto velikim cerkvam na Dunaju je bila tako majhna, da je obredni mojster Montenuovo zabranil še prestolonaslednikovim otrokom, da bi prišli na Dunaj. Se-le po pobudi nadvojvode Karla so smele sirote pomoliti ob mrtvem očetu in mami. (Dalje)

98

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

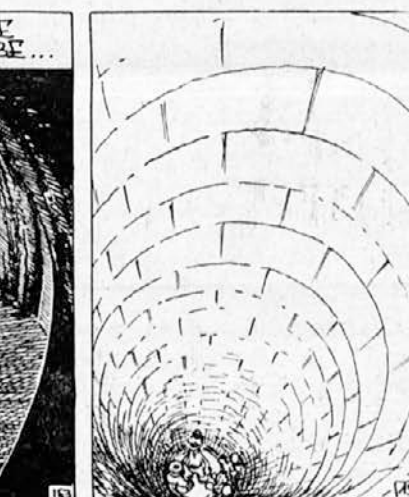
(Usoda Habsburžanov)

13

na
naše

n
a
i
m
l
a
i
š
e

G
u
s
a
r
j
i

Šolska obvestila

Iz Trsta

Ravnateljstvo slovenske nižje srednje šole v Trstu (Sv. Jakob) sporoča, da se je vpisovanje v vse razrede že pričelo. Vpišete se lahko dnevno od 9. do 12. ure. Učenci, ki imajo popravne izpite, se vpišejo po opravljenem ustnem izpitu.

Vpisovanje na slovenskem učiteljskem v Trstu se je začelo. Trajalo bo do 25. sept. Podrobna navodila daje tajništvo zavoda vsak dan od 9. do 12. ure.

Iz Gorice

Vpisovanje v nižjo srednjo šolo (gimnazijo) in v strokovno šolo v Gorici se je že pričelo in se zaključuje 25. septembra.

Za vpis je treba izpolniti polo, ki jo da tajništvo, ter plačati v tajništvu 800 lir (za šolsko spričevalo, kolek na spričevalu, zavarovanje pri telovadbi in izletu, šolski kino in še drugo); razen tega je treba plačati na pošti: 700 lir za vpis v I. razred, 550 lir za vpis v II. ali III. razred. Poštne položnice dobite v tajništvu.

Za vpis v strokovno šolo je treba tudi izpolniti polo ter plačati v tajništvu 600 lir (za spričevalo,

zavarovanje pri telovadbi in izletu, šolski kino itd.). Vsa potrebna pojasnila daje tajništvo.

Ravnateljstvo slovenske višje gimnazije in učiteljska v Gorici sporoča, da traja vpisovanje v vse razrede do 20. septembra.

VPISOVANJA IN POPRAVNI IZPITI NA OSNOVNIH SOLAH

Vpisovanje v vse osnovne šole goriškega in doberdobskega okrožja se je pričelo 16. in se zaključuje 30. septembra.

Podroben raspored izpitov:

Goriško okrožje:

21. sept. izpit čez II. razred v Gorici, ul. Croce in Randaccio, v Štandrežu, Podgori, Pevmi (za Pevmo in Stmaver), v Steverjanu, Valerišču in Jazbinah.

22. in 23. sept. izpit čez V. razred na vseh že omenjenih solah ter v Plešivem in Skrļjevem.

Doberdobsko okrožje:

21. sept. izpit čez II. razred v Doberdodu, Sovodnjah in Rupi.

22. in 23. sept. izpit čez V. razred v Doberdodu, Sovodnjah in Rupi.

24. sept. izpit čez II. in V. razred v Gabrjah.

25. sept. izpit čez II. in V. razred na Vrhu.

26. sept. izpit čez II. in V. razred v Jamljah.

28. sept. izpit čez II. in V. razred v Dolu.

Izpitne komisije so iste kot v prvem roku. Otroci, rojeni leta 1953 (za prvi razred), morajo predložiti rojstni list in potrdilo o cepljenju, ostali pa spričevalo.

Solsko leto 1959-60 se prične 1. oktobra s šolsko mašo.

OBVESTILO

Naročnikom in bralcem sporočamo, da bo uprava Novega lista v Trstu, ul. Martiri della Liberta 5/1. - tel. 28-770, od 1. oktobra dalje odprta vsak delavnik od 9. do 12. ure in ne do 13. ure kot doslej.

Uprava

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477